

**ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ З ОГЛЯДУ  
НА ТРИВАЛЕ ПЕРЕБУВАННЯ ПІД МОСКОВСЬКИМ  
ЗАГАРБАННЯМ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРІОДУ  
ВІД 3 ВІ ДО X СТОЛІТТЯ)**

**Когут Марина Геннадіївна**

*кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри теорії та історії держави і права  
юридичного факультету  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
м. Ужгород, Україна*

**Зан Мирослава Іванівна**

*старший викладач кафедри теорії та історії держави і права  
юридичного факультету  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
м. Ужгород, Україна*

Історія України багата різноманітними подіями, які впливали на формування національної свідомості та ідентичності. Проте, у історії України також існують російські наративи, які відображаються у загальних історичних тенденціях та розвитку державно-правових відносин на теренах держави.

Один із прикладів російських наративів – ідея про те, що Україна є частиною Росії та українська нація не має власної історії державотворення. Проте існують і більш обґрунтовані тези, які вплинули на сприйняття історії України.

Один з методів боротьби з російськими наративами – усунення їх із джерел інформації та заміна їх правдивою історією. Наприклад, у сфері освіти рекомендується використання підручників, які відображають історію України без викривлених фактів та з урахуванням важливих подій.

Звичайно! Перед виникненням Київської Русі історія України включає різноманітні події та формування різних етнічних груп на території сучасної України. Ці регіони були місцем розвитку ранніх цивілізацій, таких як кімерійці, скіфи, сармати, гуни та інші. Вони мали важливе значення для торгівлі та культурного обміну в Європі та Азії. Однак, ми практично нічого не знаємо про їх традиції, культуру, організацію держави. Всі описи дуже загальні і зовсім не складаються в логічну картину.

При вивченні історії України, ми неодноразово стикались з нелогічністю і непослідовністю подій, з незрозумілими переходами між державними утвореннями та періодами білих плям щодо подій в державі. Відомості, зазвичай мали загальний і досить суперечливий характер. Зокрема, чому із

монархічних племінних держав у нас раптом утворюються союзи племен, де основну роль відіграє такий орган як Віче, а потім знову приходять монархія. Але з умовою, що в цій монархії князя знову може зняти якесь Віче. Абсурд. Однак саме такі абсурди і нашоховають на думку про велику кількість викривлень, які потрібно «виполоувати» з нашої історії, як бур'ян з грядки. Вивчення вибраного періоду не є початковою точкою для роботи, однак саме він викликав у нас найбільше питань і сумнівів.

Саме з цією метою, одним із аспектів дослідження правдивої історії є аналіз витоків української державності не від Київської Русі (як нам нав'язували промосковські наративи), а ще задовго до виникнення цього державного утворення. Відновлення даної історичної справедливості дасть змогу не лише позбутись нав'язаної ідеї про братність українців з теперішніми росіянами, але й дасть можливість досягнути становище та історичне значення України на міжнародній арені, підтвердивши факт того, що праукраїнські народності не лише були частиною розвитку Європи, але й були активними учасниками творення її історії.

Власне, один із періодів, який в розрізі даного дослідження вибраний для аналізу відноситься до періоду Середньовіччя. Даний термін автор використовує, базуючись на аргументах, які в своїх працях наводить український історик, Дмитро Гордієнко<sup>1</sup>. Зокрема, згаданий вчений вказує на те, що відсутність в хронометрії історії України такого терміну як «Середньовіччя», який заміняють поняттям «період Київської Русі» або ж «Київська Русь», відкидає зі сторінок підручників з історії України згадування про розвиток державницьких утворень на території сучасної південної України чи західних областей. Саме тому, автор повністю підтримує ідею введення терміну «Середньовіччя» і для опису періоду між V та XV століттями розвитку державності на Українських землях.

У своєму науковому доробку автор уже здійснював перші спроби аналізу розвитку гунських племен на території України, який несправедливо майже викреслили із сторінок сучасних історичних книг по історії України. Зокрема, аналізуючи праці вітчизняних та зарубіжних вчених, вдалось дійти висновку, що гунни, що населяли територію сучасної України не є кочовими племенами тюркського походження (як зазначають в своїх дослідженнях багато московських та промосковських істориків). Насправді ж гунни, як народність, є місцевими племенами, які у розвитку своєї державності, за загальними рисами побудови органів влади та рядом інших ключових ознак є дуже схожими з Руссю (Київською). Так, гунська держава сформувалась шляхом об'єднання малих князівств (тотожно удільним князівствам Київської Русі) навколо стольного князівства зі стольним градом (у гунів – це Вишгород, зараз місто у Київській області). Найважливіші рішення приймалися на з'їздах князів (можемо зустрічати в працях тогочасних істориків термін «вождів»), що перегукується із системою «снемів» як

---

<sup>1</sup> Гордієнко Д. Міфи про Середньовічну Україну: між норманами та Візантією. *Локальна Історія*. 2023. URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/mifi-pro-serednovichnu-ukrayinu-mizh-normanami-ta-vizantiicu-dmitro-gordienko/>

колегіального органу управління Київською Руссю в період феодальної роздробленості. Важливим елементом управління державою як в державі гунів, так і в Київській Русі були народні збори («віче»), що виступали своєрідною формою демократії (як форми вираження влади народу).

В даному розрізі важливими є 2 моменти: Перший – очищення імені гунів як європейської народності від тих рис, які їх поєднують з тюркськими племенами (пояснення даної відмінності автор наводить в одній із своїх праць<sup>2</sup>); Друге – повернення історичної справедливості та визнання українцю свого правонаступництва не лише щодо Київської Русі, але й щодо більш ранніх державних утворень на території України. Такі зміни важливі для розуміння історичних передумов формування тих правових засад і цінностей, які зараз наповнюють нашу суспільну правосвідомість. Аналіз саме історичного формування також дасть можливість чітко відмежувати від історії України історію московії, котра є спадкоємицею саме тюркських правових традицій.

Відновлення правдивої історії України є важливим для того, щоб запобігти повторенню подій, які виникли під час вторгнення, та забезпечити мир та стабільність в регіоні. Історія є циклічним предметом і всі події мають властивість повторюватись в своїй основі. Те, що зараз чинить агресор в українських містах уже чинив той самий агресор в період радянської окупації, а до того в козацький період (візьмемо для прикладу Батурицьку трагедію, коли було вбито всіх жителів міста), а до того в період Середньовіччя (пограбування і спалення Києва і прилеглих поселень в 1241 році монгольською навалою). І цей ланцюг не завершується на 1241 році, його можна продовжувати в регресивному напрямку ще далі і далі. Про що це свідчить? Про єдине! Історію потрібно знати, щоб не допускати повторення її страшних періодів знову. Але знати потрібно саме правдиву історію, щоб розуміти, що московія – не братній народ, а Україну формували не запрошені варяги (як це нам нав'язували у промосковських теоріях походження Київської Русі). Історія України є куди глибшою і фундаментальнішою, ніж нам розказують зараз. Інакше, задаємо собі питання, як так сталося, що таку велику територію в центрі Європи з надзвичайно родючими чорноземами змогла захопити чи не наймолодша в Європі нація, котра (знову ж таки, згідно промосковських наративів), майже основний час свого існування була під владою інших держав?

Правильне розуміння історії України та вивчення правдивої історії української державності є важливим для збереження національної ідентичності та національної єдності, особливо в умовах вторгнення та агресії. Історія України – це складна та різнопланова історія, яка складається з різних періодів та етапів. Збереження та відновлення історії України допоможе українському народу зберегти свою культуру, мову та національну самобутність.

---

<sup>2</sup>Когут М.Г. Витоки формування державних інституцій в Україні періоду Середньовіччя через аналіз державно-правових утворень гунів. «72 щорічна професорсько-викладацька конференція»: збірник тез. Ужгород, вид-во УжНУ. 2023. С.

Крім того, відновлення правдивої історії України є важливим для забезпечення правосуддя та відновлення справедливості шляхом притягнення до відповідальності винних за злочини проти людяності, які були вчинені під час цього вторгнення. Українські військовослужбовці та цивільні стали жертвами війни, котру розв'язала країна, яка всю свою історію намагається лише поневолювати та нищити. Це потрібно усвідомлювати, щоб у підсумку знову не повірити у добрі наміри їх нової влади (яка прийде на зміну вже існуючій).

Відновлення правдивої історії України також є важливим для забезпечення майбутнього країни, оснований на повазі до прав людини, демократії та свободи, котрі були притаманні нам ще задовго до того, як до них звернулись країни тогочасної Європи. Очищення нашої історії від проросійських наративів та викривлених фактів дасть можливість оцінити той величезний внесок, який українці (чи праукраїнці) зробили в розвиток світової історії, в тому числі в сфері державно-правових відносин. Це, також, допоможе зберегти духовне багатство та національну самобутність, що є ключовими компонентами сучасної української ідентичності.